

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОСЕЛЕННЯ ХОМУТЕЦЬ

Загін на чолі з науковим співробітником відділу археології Києва ІА НАН України к. і. н. В. А. Гнерою досліджував поселення давньоруського часу Хомутець 1 поблизу с. Хомутець Брусилівського р-ну. Роботи на поселенні заплановано на підставі результатів досліджень 2019 р. Проте внаслідок не своєчасної видачі дозвільних документів, їх довелося розпочати лише на початку грудня 2020 р. Такий пізній початок робіт вніс корективи у заплановану програму досліджень.

Поселення «Хомутець 1» знаходиться приблизно за 2,5 км на схід від східної околиці с. Хомутець і займає невисоке заплавне підвищення на перетині безіменних струмків (права притока р. Здвиж). Приблизна площа поселення 750 × 400 м, його поверхня щорічно розорюється. У 2019 р. на ріллі та в шурфах виявлені фрагменти стінок і вінець давньоруського посуду, фрагменти печини та уламок шлаку. Тоді ж під час дослідження були закладені шурфи у різних частинах поселення таким чином, щоб максимально дослідити потужність та насиченість культурного шару по всій його площі. У шурфах зафіксовані культурні нашарування потужністю до 0,7 м. Виявлений матеріал датовано в межах XI—XIII ст.

З цією метою дослідити ймовірний об'єкт давньоруського часу виявлений в одному з шурфів 2019 р., заклали пошуковий розкоп площею 25 м². Проте виявилось, що розкоп не натрапив на шурф 2019 р. Після зняття орного шару на площі не виявлено плям об'єктів. З метою збереження культурного

шару пам'ятки площу розкопу було законсервовано. Дослідження продовжено лише у західній частині розкопу на площі 5 м². У цій частині виявлено сліди вузької траншеї, що прорізає культурний шар поселення і врізається до глибини 1,1 м від сучасної поверхні в умовний материк. На дні траншеї виявлено керамічні трубки, що використовувались для меліоративних робіт у другій половині XX ст. До глибини 0,3—0,4 м зафіксовано орний шар поля, розташованого на місці поселення. До глибини 0,9 м зустрічаються фрагменти керамічних посудин давньоруського часу. Найнасиченіший культурними залишками прошарок знаходиться на глибині 0,4—0,7 м. Ґрунт супіщаний, сильно гумусований. Умовний материк починається з глибини 0,9 м, він відзначається підвищеною щільністю та більшим вмістом піску та відсутністю культурних залишків та видимих плям об'єктів. Судячи з поодиноких нир'я землерийних тварин материковою породою є світло-жовтий з переходом в коричневий піщаний шар.

Серед відібраних матеріалів домінують частини гончарних посудин давньоруського часу XI—XIII ст. (більше 50 фрагментів). Варто відзначити, що значна частина кераміки має у тісті домішки блискіток слюди. Серед матеріалу зустрічаються поодинокі фрагменти кераміки XIX ст. На всій площі розкопу на різних глибинах виявлені уламки жорен з іллінецького зювіту (7 шт.). До того ж в процесі прокопки виявлено окремі предмети з металу (ножі та інші вироби із заліза) й два фрагменти скляних браслетів давньоруського часу (синього кольору псевдовитий та гладенький сильно патинований).

Отже, роботи підтвердили наявність насиченого культурного шару давньоруського часу на поселенні Хомутець 1. Завдяки цим роботам було здобуто колекцію зразків матеріальної культури сільського поселення з території сучасної Брусилівщини. Керамічний матеріал цього регіону може стати основою для з'ясування регіональних особливостей керамічного виробництва Південної Русі. Ці роботи логічним чином продовжують запланований В. А. Гнерою дослідницький цикл, що включає в себе послідовні роботи, починаючи з виявлення археологічних пам'яток за допомогою даних дистанційного зондування землі і закінчуючи стаціонарними розкопками на території пам'ятки.

Поселення Хомутець 1, загальний вигляд на місце досліджень з північного сходу